

Д. стверджував, що про якість демократії можна казати тоді, коли демократія перетворюється на моральну цінність та імператив поведінки. Під консолідацією демокр. режиму розумів політ. стабільність і консенсус серед представників політ. лідерів, партій і громад. акторів у розумінні демократії, відсутність антисистемних політ. сил. Зворотним боком розбудови демократії визначав кризові періоди, в які спостерігаються масове зниження впевненості у держ. і політ. ін-тах, зростання відчуження громадян від політ. партій, поширення переконання, що демокр. уряд та політики стали корумпованими і безвідповідальними, зорієнтованими на свої власні інтереси. Як загрози демократії Д. розглядав етнічні та релігійні відмінності, слабкість механізму стримувань і противаг на рівні парламент. і парт. систем, бідність і соц. нерівність.

Lim.: Diamond L., Morlino L. The Quality of Democracy: An Overview // Journal of Democracy. – 2004. – № 15. – October. – pp. 20–31; Diamond L. How people view Democracy: Findings from Public Opinion Surveys in Four Regions // Presentation to the Stanford Seminar on Democratization. – 2001. – January, 11. – 33 p.; Diamond L. The Coming Wave // Journal of Democracy. – 2012. – № 23. – January. – pp. 5–13; Diamond L. The Spirit of democracy: The Struggle to Build Free Societies Throughout the World. – NY: Times Books, 2008.

А. Зуїковська

Даль Роберт Алан (англ. *Robert Alan Dahl*; 17.12.1915, Інвуд, штат Айова, США) – амер. політолог, один із засновників теорії плюраліст. демократії. Д-р політ. наук (1940), проф. Йельс. ун-ту. Аналітик Департаменту сільського госп-ва США та Управління цивільного адміністрування та військ. промисловості (1940-1946), згодом – військовослужбовець. Разом Ч. Ліндблом і Р. Лейном відкривають каф. політології в Йельс. ун-ті. Стипендіат Гуггенгайма (1950, 1978). Наук. співроб. Центру перспект. досліджень у поведінкових науках (Center for Advanced Study in Behavioral Sciences, 1955-1956). У 1967 р. обраний членом Амер. акад. мистецтв і наук, Амер. філос. т-ва, Амер. нац. академії наук, член-кореспондент Британ. академії наук, Президент Амер. асоціації політ. наук (1966-1967). У 1995 р. – отримав міжнар. наук. премію Ю. Шютте з політ. наук, а у 1998 р. – почесний ступінь д-ра права в Гарвард. ун-ті. Д. часто називають «Деканом» амер. політологів.

Основні праці: «Вступ до теорії демократії» (1956), «Хто править?» (1961, книга у 1962 р. відзначена премією В. Вільсона Амер. асоці-

ації політ. наук.), «Плюралістична демократія в США» (1967), «Поліархія: участь і опозиція» (1971), «Демократія в США» (1972), «Демократія, свобода та рівність» (1986), «Демократія і її критики (1989, книга у 1990 р. відзначена премією В. Вільсона Амер. асоціації політ. наук.), «Наскільки демократична американська конституція?» (2001).

Д. відзначає, що поява в середині та наприкінці ХХ ст. цілої низки теорій демократії (ціннісної, раціонально-утилітарної, інституціональної, економічної, модернізаційної та ін.) призвела до розмивання змісту самого поняття «демократія», під яким стали розуміти і форму політ. орг-ції сусп-ва, засновану на визнанні народу основним джерелом влади, і певний філос., світоглядний ідеал людського буття, і форму політ. участі, і моделі діяльності різних сусп. ін-тів тощо. Тому для характеристики демократії саме як форми політ. режиму (на відміну від «демократії» як ідеального типу влади), Д. запропонував використовувати новий термін – «*поліархія*» (гр. *poli* – множинність, *arche* – влада). Невід'ємними ознаками поліархії, за Д., є такі характеристики політ. системи, як плюралістичність і опозиційність. Основні (мінімально необхідні) інституції поліархії: здійснення влади виборними урядовцями; вільні та чесні вибори; інклюзивне (загальне) виборче право; право змагатися за уряд. посади; свобода слова; альтернативна інформація; автономність асоціацій. Д. зазначає, що система інституцій поліархії має певні слабкі місця. Однак, основні інституції поліархії не допускають, щоб уряд протягом тривалого часу проводив політику, яка б завдавала шкоди інтересам більшості.

Різниця між демократією та поліархією, за Д., полягає в наступному: демократія – це мета, а не щось уже досягнуте; демократія є утопією, але утопією корисною, бо вона вказує напрямки, де можна відшукати альтернативи до існуючої демократії. Поліархія у Д. – це демократія в дії. Поліархію вчений розглядає як процес наближення до демократії. Поліархія – це стан реальної політ. дійсності, що вибирає критерії поліархічності тієї чи ін. системи. Такими критеріями у Д. є ступінь опозиційності чи конкурентності еліт і рівень участі населення у виборах. Для того, щоб досягти поліархії, всі громадяни повинні: формулювати свої уподобання; висловлювати свої побажання співгромадянам і урядовцям; змушувати урядовців розглядати свої вимоги і, так контролювати процес прийняття політ. рішень.

Розвиток демократії від міста-д-ви до нації-д-ви, одночасно, змінив моністичну демократію на плюралістичну. Д. змінив стиль амер. демократії, відстоюючи плюралізм і колегіальне правління. На думку вченого, всі політ. еліти, залучені в процес управління д-вою, повинні пращовати у своєму конкретному напрямку, проте, завжди знаходити компроміс.

Концепція «плюралістичної демократії» дозволила зробити відмінність між ідеальною системою демократії та інституційними механізмами, які наближають до цього ідеалу. Поліархії засновані на принципі представницької, а не прямої демократії і, отже, є формою правління меншості, яку обмежують регулярні та вільні вибори.

Д., у праці «Хто править?» аналізує процес прийняття рішень та вивчає структуру влади, як формальну, так і неформальну, на прикладі невеликого міста в штаті Коннектикут. «Демократія та її критики» показує цінність активного громадянина, який володіє значними політ. правами. Нормативно Д. прагне до демократії, яка визнає права і голос усіх, хто має законне право на громадянство. У праці «Наскільки демократична американська конституція?» учений стверджував, що амер. конституція не є настільки демократичною, наскільки повинна бути, і містить застарілі норми, закладені авторами конституції, які не уявляли ступеня розвитку майбутніх сусп-в.

Д. вплинув на політ. науку емпіричними дослідженнями про розподіл влади, на прикладі місц. самоврядування, і теорет. концепції, особливо щодо демократії та плюралізму. Д. ввів мінімальні вимоги які демократія повинна задовольняти. Д., як один з найбільш видних політ. теоретиків нашого часу, роз'яснює, що цінність демократії, її механізм, та вказує на проблеми, які можуть постати перед нею в майбутньому.

Літ.: Даль Р. Демократия и ее критики / Пер. с англ. Под ред. М.В.Пльина. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭИ), 2003. – 576 с.; Даль Р. Зміна меж демократичних правлень / Р. Даль // Часопис «І». – 2001. – № 21.; Ліпковська-Надєїна Н. А. Теорія поліархії Р.Даль: концептуальні засади та практика: дис... канд. політ. наук: 23.00.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2007. – 186 с.; Даль Р. Демократичні трансформації / Р. Даль // Демократія: антологія. – упор. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 563-573.; Даль Р. Дилеми плюралістичної демократії / Роберт А. Даль // Демократія: антологія. – упор. О. Проценко, В. Лісо-

вій. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 533-544.

В. Лебедюк

Дальтон Роке Гарсія (ісп. *Roque Dalton García*; 14.05.1935, Сан-Сальвадор, Сальвадор – 10.05.1975) – сальвадор. поет, один із творців партизан. народної Революційної армії. Освіту здобув у єзуїтському коледжі Колехіо Екстернадо Сан Хосе. В 1953 р. у Чилі вивчав право, пізніше повернувся в Сан-Сальвадор. У 1957 р. разом із ін. сальвадор. прибув з візитом у СРСР для участі у Всесвіт. фестивалі молоді і студентів. На батьківщині в 1960 р. був засуджений до смертної кари, але за кілька днів до здійснення вироку новий уряд оголосив амністію. З 1964 р. – на еміграції, побував у Півд. і Центр. Америці, Сх. Європі, у т.ч. й в СРСР. Таємно повернувшись на батьківщину в 1964 р., він знову був заарештований і засуджений до смерті. На цей раз Д. врятувався завдяки землетрусу – стіна камери, в якій він перебував, виявилася напівзруйнованою і йому вдалося зробити підкоп і втекти, покинувши ще раз Сальвадор. Після цього він на тривалий час облаштувався на Кубі, де крім своїх літерат. занять, присвятив себе військово-стройовій підготовці, мріючи стати солдатом революції. Був особистим другом Ф. Кастро. Часто подорожував до Праги як ред. міжнар. ж-лу «Revista Internacional» («Міжнар. огляд: проблеми миру і соціалізму»). У 1973 р. повертається в Сан-Сальвадор, де бере участь у становленні повстанських груп, які пізніше згуртувалися у Фронт нац. визволення ім. Фарабундо Марті для боротьби з військ. диктатурою, встановленою у Сальвадорі. У цей час взяв собі псевдонім Delphi Marin. У 1975 р. був розстріляний власними товаришами з повстанської орг-ції «Революційна армія народу» за звинуваченням у зраді, сфабрикованим партизан. командиром Х. Вільялобосом (за однією з версій, агентом ЦРУ), позаяк в 90-ті роки Д. відкрито перейшов на антикомуніст. позиції. Ця страта викликала гнівний протест в інтелект. колах, особливо серед латиноамер. письменників. Згодом розслідування зияли всякі підозри з Д.

Основні праці: Д. є автором численних віршів, його поезія нині вважається важливою частиною сальвадор. культурної спадщини, зокрема «Тасмні вірші», «Таверна та інші місця». Книга «Таверна та інші місця» виграв Каса-де-лас-Америкас – поет. премію в 1969 р

Д. ніколи не вагався у своєму переконанні, що революція в Сальвадорі може відбу-